
OP HOOP VAN ZEGEN

DOOR

A. WAPENAAR

Vlaggetjesdag!

De haven van Vlaardingen, den heelen winter bergend armelijk-onttakelde schepen, de kale masten als uitroep-teekens hunner erbarmelijkheid boven de smoezelige rompen, leek nu één kleurenwonder, één leutig gespeel van al maar kleine vlaggetjes aan de opgetuigde, frisch-geverfde schepen, waarboven-uit, aan den voormast, de standaards, wit de namen op donkerblauw of wijnrood doek, golfkronkelden op de lucht. Als pronkerige bruiden, wachtend haar bruidegom, zoo lagen de loggers te glorieeren in de warme Junizon, die een mild schaduwen legde aan de stille Oost-havenkade.

Tegen den middag, na de morgenkerk, gaf 't daar een druk beweeg van wandelaars: zeelui en kuipers, kruideniers en kantoor-klerken, ze gingen nu vooral naar 't „oofd”, de gewone wandeling. Ze voelden zich, de Vlaardingers, nu hun stad zoo kapitaal voor den dag kwam. De oogen gingen te gast aan 't drukke kleurgewemel, waaronder stoeide een bolle westenwind, en 't was een geflapper en geplapper, dat als 't grappige lachen van overblijve kinderen brutaal zich mengde in alle gesprek, de haven langs tot 't „oofd” toe. Daar, aan de hoofden, zag je de praal en pronk pas goed: wat lagen ze vief onder de verf, die jolig-vlaggende schepen, de blanke zeilenbundels, witblinkend, brekend 't fijne gelijn van staggen en want, de stevens stevig tegen den wal, zij aan zij. Breede banden hël-wit, waartegen fleurig afstak 'n zeegroen randje, indigo-blaúw of rood-wit gelijn op zwart fond, iedere reederij prachtte in eigen kleurendracht, zooals iedere logger eigen naam liet uitwaaien op breede banier. De zon spiegelde in de glimmend-geteerde dekken en brandde heet op de kaden; een zoele Oosten-

Zevende Kerstboek 14

wind wierp in den namiddag al 't gevlag naar 't Westen, naar de zee. Zwart was 't nu van wandelaars, die drentelden langs de schepen als museumbezoekers voor mooie schilderijen. Aan de hoofden droop de drom zoetjes aan uit: aan de breede rivier was het een koel vertoeven. Nu en dan voer een reuzenstoomer 't stadje voorbij, loeiend zijn donderdoffe galmen als het sarcasme van zijn trots over de haven, waarin de schepen onrustig gingen rijden aan de kabels, als de deinende golven klotsten en opkwakten tegen den wal. En als 't geruisch van een verren waterval suisde lang na 't monotoon gezoem der wentelende schroef. . . .

't Stadje sliep nog. De straten lagen vreemd-stil in den druilerig aangrijnzenden dag, als verwonderd over 't zoo vroege geruchten van voetstappen, die telkens weer rhythmisch opklonken, hol-echoënd door stadje's droom-stille rust. Kleurige groepjes bewogen zich hier en daar in merkbare haast voort, allen op de haven aan: zee-lui, in donkerblauwe trui of indigo-blauwe keesjak, 't hoofd gedekt met zwart bolletje of pet, in de hand een pakje, geknoopt in rooden doek; de vrouwen in druk-gebloemd katoenen jak, 'n enkele in rouwzwart, de kappen als zilveren helmetten verstolen glanzend in den prillen, egaal-grijzen uchtend.

Janus de Ronde, vrouw en twaalfjarig zoontje, houden stil voor Vl. 112.

„Zoo Janus, jai ben de eerste!” roept schipper Jan Groen, staande bij de kajuitskap.

„Ja, schipper Jan, ik wil niet bai de leste weze!” lacht de aangesprokene, forsche, vierkante figuur, met volblozend gezicht, waartegen zwart kinbaardje donkerde, den bruinen nek bloot boven de trui. „Een vet luchie maar een faine wind!” gaat hij door, terwijl hij z'n vrouw over de plank aan boord helpt, voetje voor voetje, beiden schuifelend, zij in angstig hoofdwenden naar links en rechts, tot ze met een sprongetje, in lach-van-ontspanning, op 't kleverige dek zich veilig voelt. Zij loopt naar achteren, waar ze 't kleine trapje afdaalt naar de kajuit. Hij zelf met Klaas, die voor 't eerst meegaat als afhouder,¹⁾ daalt in 't vooronder, waar een

¹⁾ Afhouder = 't baantje van den kleinsten der bemanning.

scherpe teerlucht hun tegenslaat. In 't kleine, bedompte volkslogies weifelt wat mat schemerlicht door de bolle patentglazen, in het dek aangebracht. De kooien donkeren, twee aan twee boven elkaar, langs de wanden, waartegen oliegoed goudig oplicht. Janus, knieën op z'n „stoppekissie”, duikt met het bovenlijf in de donkere kooi, en Klaas reikt z'n vader den inhoud van den losgeknoopten doek: eenige ponden tabak, pijpen, een busje gecondenseerde melk en een paar sinaasappels, uitsluitend voor Klaas bestemd, „voor de zeeziekte” had z'n moeder gezegd. Met stil genoeg kijkt Klaas naar 't grillig schaduwen van 't lucifersvlammetje in de kooi, waarin vader zich beweegt, bergend hun schat. . . .

Langzamerhand is al 't volk present. De vrouwen zitten knusjes „achterin” om 'n vierkant tafeltje, waardoorheen als 'n pilaar 't geelgeverfde onderreind van den bezaanmast boort. Gezelligjes gaat het gebabbel, en feestelijk hebben de glaasjes rooden wijn elkaar aangetinkeld onder een hartelijk-zangerig: „Veuls geluk en beöuwe rais, 'oor!”

„Nou vrouwen, 't is taid!” klinkt 's schippers stem in de katjuitskap, nu de sleepboot langs zij vaart en ten sein van naderend vertrek nijdig-schriil gilt. De vrouwen worden van boord geholpen, nog een laatst blij gesprek, intiem gefluister hier en daar als over gewichtige dingen. De lucht is langzamerhand opgeklaard en 't zonnenmonkelen over 't menschenklompje, dáár aan den wal, heeft den weemoed van den grijzen uchtend weggelachen.

„Klaas, zou ie niet liever met ons teruggaan nou, vent?” zeurt 'n oud moederke. Verlegen-lachend draait ie 't hoofd van haar af.

„Zoo mot je niet beginnen, Train, 'ai 'ait 't toch zelf gekoel!” weert moeder De Ronde flink af.

Weer schrikt de stoomboot z'n snijdend-hoog getuuüt over de haven. . . .

Een laatste kus, die lachend gegeven wordt, die ook een traan hier en daar glimmeren doet. Toch trotsch zien de vrouwen de reisvaardigen na. . . .

Langzaam, zwart-wattige rook uitwolkend, dik en zwaar, zet de „Havik” zich vooruit, de zware trossen strekken zich strak. . . .

De vrouwen loopen haastig naar 't hoofd. De logge loggers, drie achter elkaar, slieren de Maas op.

„Dag Kéééé! Dag Jáááán! Dag Pietjéééé!”

't Gewuif en 't luid, al maar herhaalde geroep als ten allerlaatst vaarwel, heeft iets beangstigends, als 't uitgieren van den weemoed om 't vertrek. . . . Velen vrouwen wordt het te benauwd; ze keeren zoetjesaan terug. En als een noodkreet nog 'n enkele gilstem dwalend uit de verte. . . . „Dag Kéééé!”

De „Stella Maris” koerste om de Noord. Nog altijd hadden ze niet gevischt, wjl het weer te onstuimig was geweest, de barometer bleef maar „laag”. Nu was 't Zondag, bijna acht dagen na de uitreis. Een flinke bries deed de zee hoog gaan in schuimkoppige, breed-rollende golven, waarin Vl. 112 diep z'n steven stak, weer opdook en over de voorplecht tot bij den grooten mast sprietsten de uiteingedreven rollers nijdig hun platsen water. Aan 't roertakel stond Janus, wit-linnen buis boven blauwe met breede lappen verstellde broek, een laag, bronskleurig verschoten „doppie” dekte grappig z'n kloeken kop. Midden op 't dek zaten drie jongens, afhouder, reepschieter en jongste¹⁾, om een ruw-houten bak met rijst, waarin opeens 'n brutaal zetje z'n nat plenste, zoodat Klaas 't uitschaterde, omdat de jongste zoo'n benauwd gezicht zette. „Ja, jai eet toch zoo wainig, maar ik gooi 't weg, 'oor!” Meteen wierp Leen, de jongste, den bak leeg over de verschansing.

„Voor main' oef ie niks te 'ale, en voor Kees ook niet!” riep Klaas den jongste achterna, die zich al boog over 't gat van 't vooronder, waar geschapt werd. De bak kwam vol terug. Even stilstaand, den bak in beide handen, om 'n diepen duik van 't woelige schip met een naarvoren-wending van 't bovenlijf af te wachten, plonste over hem heen een buiser, die z'n rijst deed drijven in 't water en z'n boezeroen kletsnat wierp. 't Brak-zoute water uitproestend met grijnstrekkend gezicht, kwam hij bij de jongens terug, die zich kromden van 't lachen. Toen, met een blik van: „'t Is zonde van dat kostelijk eten” keerde hij den bak over de verschansing.

¹⁾ Jongste: zooveel als lichtmatroos, (naar leeftijd de oudste der drie jongens).

„Dat 'eb ie nou van je gulzig'aid!” plaagde Klaas, en Leen, de jongste, kwaad op de zee en niet meer om rijst durvend, gaf tersluiks den afhouder een stevigen stomp in zijn rug.

„As je vader maar niet an boord was, dan kwakte ik je tegen de krebbe ¹⁾!” gromde hij; meteen loerend naar 't roer, of Janus niets gezien had.

Klaas, jolig-goedig kereltje, grapte nog: „Nou, dan kom ik later zonder m'n vader ies bai jou vare!”

Janus lette niet op de jongens, hield het schip met telkens aantrekken van het stroeve roertakel in de koers.

In gedachten was ie niet op dit schip, hem nog vreemd, maar op den „Triton”, die nu — wie weet waar? — zeilde, 't ranke, ijzeren schip, dat zoo scherp luisterde naar elke wending van 't roer, heel wat beter dan deze als 'n slijpplank zoo platte logger.

Zes jaar wast-ie daar schipper op geweest. Verleeë najaar, toen hij op 't kantoor na aftakeling van 't schip de sleutels bracht van kasten en kajuitstrap, had de reeder hem „bedankt”, hem kortweg gezegd: „Janus, je vaart de laatste jaren zoo ongelukkig, dat we op jou schip niks dan verliezen, we zullen 't es met 'n ander probeeren in 't ver-volg.” Toen had ie nog gevraagd: „Ken meneer dan ietewat zegge van m'n schipperschop? Dat 'k mijn best niet genoeg dee?”

„Nee, volstrekt niet, schipper Janus, maar — je begrijpt toch wel: we kunnen van het verlies ook niet rendeeren!”

En zoo hadden ze 'em op 't kantoor afgescheept.

Dit alles ging hem nu door de gedachten. Nu stond ie hier ge-degradeerd tot matroos. . . .

Hij kon toch voor God en mensche getoige, altaid gedaan te 'ebbe, wat ie kon. 't Is toch boiten een mensch, astie ongelukkig vaart!

Gebeeë 'ad ie vaak, as al dat zware werk, al dat zwoege van 't scheepsvolk zoo voor niks was, voor schrale vangste. . . .

En wie leê er 't meeste schâ van? De schipper, want die voer op procenten, 't volk kon vloeken en tekeergaan, as ie niks ving, maar die 'adde vast weekgeld. En 'oe z'n vrouw er nog gekomme was, toch

¹⁾ Krebbe, een op 't middendek langs de verschansing afgeschoten ruimte ter berging der breels.

mit vaif kindere, dat was 'em zelf soms 'n raadsel. Dat ie nou weer voor matroos vare mos, 't was wel painlijk, want je was je vraai'eid kwait, zooas achterin, ¹⁾, 'oewel: 't werk deed ie graag.

„O, (H)eere, geef ons deze zeumer toch ies zegen op 't werk,” verzuchtte Janus, terwijl ie met energischen ruk het takel optrok, daar een zwaar zeetje het schip uit den koers wierp.

„O, 'k weet 't niet, (H)eere, maar Je 'ebt er zeker je waize bedoelinge mee, dat ik zoo ongelukkig varen mos, dat 'k me mos late anmonsteren op 'n vreemd schip as matroos. . . . ik 'eb 't niet verdiend, maar och, schenk U ons nog ies, dat we op 'n goeie visscherai magge komme.”

„Der komt weer niks van vandaag, Janus, wat denk ie er van?” kwam de schipper, klein, dik kereltje, naar het achterschip geloopt en de lucht inspecteerend, die grijsgrauw koepelde boven onrustigdeinende zee.

„Nou, 't is me daar in 't Westen te voil! 't Staat me niks an daar!”

De nauwe grijze oogjes van den schipper loerden naar den roerganger, dien hij, als gewezen schipper, in het vertrouwen nam, meer dan z'n stuurman, Gerrit van Leeuwen, die de wacht verving.

Janus ging schaften. Er zou vandaag wel van geen „schieten” ²⁾ komen.

Klaas had zich best gehouden; de eerste dagen had hij in de kooi gelegen, stil, roerloos, z'n hoofd zwaar-loom, in warreling van droomen, zoodat ie niet wist van dag of nacht: hij wist alleen, dat hij naar was, en z'n vader kon geen woord uit hem krijgen, zoodat de matrozen al zeiden: „'t Wordt niks met 'em!”

Maar op 'n mooien, windstillen dag had z'n vader hem weten te bewegen naar boven te gaan. En wat was ie blij geweest, dat ie dat gedaan had. Dat knapte hem heelemaal op; uit het vooronder, uit die benauwd-lage kooi, waar ie al zoo vaak z'n hoofd gestooten had, uit die weeë, brocierige warmte, telkens doorwalmd van te vuur staande erwten en boonen, waarvan je alleen al braken zou,

¹⁾ Achterin = de kajuit.

²⁾ Schieten = de netten uitzetten.

uit al die teer- en olieachtige luchies, in de zilte frischheid van de zeelucht, die wijde, wijde zuiverheid om hem heen!

Hij had probeeren te loopen, maar ze hadden hem uitgelachen, toen hij wankelde als 'n dronken man en zich moest vasthouden aan den mast.

„Je mot eerst zeebeene opdoen,” had er een matroos gespot. Dat had ie niet vergeten, want na een paar dagen, toen die duizelige lichtheid in z'n hoofd weggetrokken was, liep ie met plezier het heele dek over en hoe dieper de logger dan maar tjonkte naar omlaag, om weer hoog op te rijzen, zoodat de zee plots wegdook achter den boeg, hoe vroolijker maar ook hoe brutaler hij werd op dat malle schip.

Nu kon hij op zijn beurt lachen om Kees, den reepschieter, die nog bangelijk stumperde. . . .

Gelukkig maar dat ie beter was, want als ze gingen „schieten”, dan moest ie onder de spil. Hij kon er wel es tegen opzien. Jonge, dan mos je in den nacht daar zitten, tot in den vroegen morgen toe, niks anders doen dan die dikke reepkabel van de spil aftrekken, zoodat ie in 't ruim zakte bij Kees, den reepschieter, die 'em most anpakken en neerdrukken in wijde ronde bochten zooals de reep nou ook lag.

Maar — 't zou alles niks weze, peinsde hij verder, as er maar 'aring kwam, lekkere 'aring, tonne, neen, laste ¹⁾ vol. De „Stella Maris” kon er dertig berge.

Dertig — laa es zien — da's vierhonderd twintig ton. Dat zel de eerste rais al licht niet beure — dan was ie al blai met 'n last of vaiftien, omdat dan de 'aring zoo duur was. . . . En 't water liep hem om de tanden as ie dacht aan zoo'n 'artig beessie, waarvan ie er kon opslobbere straks zooveul as-tie maar wou. . . .

Hij klom in de beting, ²⁾ boog zich over den boeg en zag net met 'n lichten huiver van angst, hoe de steven tjonkte — é, d'r bijna 'eelemaal onder, toen — plots het schuimende water hem blindde, en rillend van 't nat dat hem nu zijpelde over rug en borst, liep ie terug naar den grooten mast, z'n oogen wrijvend, die hem bijtend

¹⁾ Een last = 14 ton.

²⁾ Plaats, waar de ankerketting wordt vastgemaakt.

pijnden. Den daverlach van de matrozen, die slenterden langs 't dek, en elkaar al stil geweest hadden op den kwajongen, deed hem hartelijk meelachen. De jongste voelde zich gewroken en al trok deze hem ook sarrig-plagend aan z'n natten boezeroen, teemend: „Lekker, 'é, loontje komt om z'n boontje,” hij wierp hem fier toe: „Is dat nou zoo erg? Ik wil nog wel ies zoo'n zeetje, 'oor!”

„Klaas, elpt me maar ies drommels gauw!” riep de kok, die put-sen water sloeg om 't schaftgerei schoon te boenen.

't Was 'n mooie nacht.

De maan wierp van uit den gouden flonkerbrand der sterren haar witte licht over de oneindigheid der zee, die vol lag van breede, zilveren glansplekken, waarin de deining rilde in breede rimpelingen.

De „Stella Maris” lag aan de vleet, de voormast gestreken. Zachtjes dobberde ze op en neer en bij elken opduik ging door de nachstilte een klirrend geluiden van water, waardoor de reep schuurde.

De stuurman in z'n lange ruigwollen wachtjas loopt gebogen hoofds op 't middendek al heen en weer, sombere gestalte in een-tonigen doffen stap te midden van den zwijgenden, zilverlichtenden maannacht.

Nu hij even opziet, tuurt hij recht vooruit in de richting van de reep. Héél ver weg nog is 't zwarte plekken der breels te volgen in de glanzend-paarlemoeren waterbaan.

„Wat zel 't van nacht weer oplevere”, mompelt hij mokkend, „ik vaar nou al zoolang op dit schip, maar zoo slecht als 't nou gaat, 't laikt wel of de vloek er op rust. As 't niet beter wordt, dan verdiene we niks meer as ons weekgeld en dat ben ik bai dezen schipper nooit gewend. Nou benne we al vaif weke nagenoeg op onze visscherai en we 'ebbe amper zeventig ton. . . .

Maar den ouwe z'n aigen schuld is 't; ài 'ad die De Ronde niet motten aanneme, da's d'r een, die om z'n ongeluk bedankt is. En nou — wai zitten d'r nou mit.

En mit die kerel speelt den ouwe nou zoo mooi weer: dat, ik zel

'em zegge; 'ai mot dien ongeluksvogel maar achterin neme, dan zel ik 'em wel smeerem, 'n volgende teelt.

Main vraagt ie nooit meer; mit main overlegt ie niet meer over de koers, of de visscherai.

Maar 'ai zel 't wel gaan inzien, as we zoo blaive tobbe. . . .

„Twaalf heesche slagen der scheepsklok jachten door de stilte.

Gerrit buigt zich over de kajuit en galmt: „(H)alééé!” Even wachtend, of hij antwoord krijgt, loopt hij, nu de schipper „present” riep, naar 't vooronder en gooit daar, harder en met krachtiger uithaal 't „(H)alééé!” naar omlaag. Janus, als voelde hij nog de verantwoordelijkheid van 't „schipperschop”, is er 't eerst uit; in de nog doorsnorkte stilte roepend: „(H)alééé, jongens,” terwijl z'n laarzen aanschietend. Klaas slaapt nog, z'n vader gunde 't hem zoolang 't even kon, en als bijna allen slaperig en geuwend in den goudelenden lampeschijn zich schoeien tot den haal, stoot Janus 'em aan: „Toe, Klaas, nou gauw!”

„Daar gaat ie weer voor niks!” bromde een onverschillige bastem.

„Je ken merke, dat we 'n ongelukkige schipper an boord 'ebbe, want 't is verr. . . . elke nacht mis!” roept uit een hoek brutaal de oudste¹⁾, Hein, een Rotterdammer. „We kenne de rotrommel wel late legge ook; we verdiene d'r evenveel om.” Onderdrukt gelach hier en daar. Janus trekt z'n leeren mouwen aan en staat nu klaar om naar boven te gaan. Hij zit tot z'n keel toe vol, maar hij wil zich beheerschen, anders zou hij aan dien rekel van een Rotterdammer een ongeluk begaan. Aai van Vliet, oud matroosje, waagt schuchter: „Ze roepen er nou de vloek 'eelemaal over in!”

In den stillen nacht, de „Stella Maris” zacht-deinend op de even-rimpelende effenheid der zee, stonden de wantstaanders in sombere zwijging, handen voor handen trekkend de netten, met nu en dan 'n even uitslaan van 'n paar haringen, die neerdoften op het dek.

Valsch door den maannacht geelden de lantaarns. . . .

---

¹⁾ De „oudste” is een rang lager dan een matroos.

Een wilde vlucht van meeuwen krijst roofzoekend om Vl. 112. Sommigen zetten zich op de deinende zee, zacht meewiegend tot er een haring slierend dwaalt van uit de geschudde netten. Dan begint een felle strijd, een jacht om den zilveren visch, die nog even blikkert uit den meeuwebek....

In elegante zwenking keeren ze weer, duikend en rijzend, loerend naar prooi, die maar zoo schaars komen wil. En in de dageschemering, die vaag aanschuchtert om den nachtelijken zwoeg, blanken hun slanke lijven melkwit als glanzige sneeuw.

Nu en dan priemt even de dolgekromde rugvin van 'n bruinvisch dreigend-geheimzinnig boven de zee of bolt de breede rug van 'n „hille”¹⁾ zwart op 't groene watervlak, vermoedend doend 't reusachtig lichaam van op haring belusten roover.

Eén der matrozen staat met een schepnet bij de verschansing; een „vinkenet” is op zij der krebbe gespannen: geen visch mag er verloren gaan.

„Wai niks, jullie niks!” roept hij naar de druk-doende vogels, z'n schepnet neerplonzend om een paar haringen, uit het net gevallen, binnen te halen.

Als ze es honderd kantjes²⁾ vingen, dan hoefde je zoo zuinig niet te weze....

Rikketikketik, rikketikketik — dreuntrilde haastig-monotoon de stoomspil, waar ondertegenaan donkerde het ineengedoken figuurtje van Klaas, den afhouder, die maar trok en trok, z'n knuistjes in dikwollen wanten, den reepkabel, die afvierde in 't reepruim, waar Kees gebogen ging, aldoor duwend het weerbarstig-zware touw in wijd-ronde bochten.

Klaas zag hem daar in het reuzig schaduwen van 't zwakke petroleumlicht, moeizaam zwoegend, zijn zweet telkens wegvegend, en hij, Klaas, kon nog tevreden zijn met z'n plekje onderaan de spil.

Hij keek naar de wantstaanders, waarbij z'n vader, die groote figuur, in 't midden.

¹⁾ „Hille” of „hillegonda”, naam van een „haringroover”.

²⁾ Kantje = ton.

„’t Is alweer mis”, dacht ie, „’t ’ale gaat veuls te gauw, ik ziet ’t al, er zit wainig in. Och, och, wat zel m’n vader wel niet denke. . . . Nou benne we de eerste rais al weer zoo ongelukkig. En nou ’ad ik ge’oopt ook ies wat voor moeder te verdiene, maar ’t zel wel nietveul worre. . . . En ze ’ait zooveul onkosten gemaakt. . . . Wel ’n dertig gulde. . . .

En deze schipper voer toch altheid veul gelukkiger dan vader. . . . Misschien verandert het nog. . . .”

En aldoor keek ie in steeds zwakker wordende hoop nu de netten binnenkwamen, zwart en aldoor zwart met hier en daar ’n zilveren glinster, trillichtend in den maneglans. En de armelijke vangst spreidde zich in ’n dun laagje over ’t middendek, de paarlemoerblanke visschen klapperend tegen ’t dek, zilvervonkelend in laatste uitstuijing van leven, metaalgroen de dikke ruggen. . . .

De oudste, over de verschansing gebogen, vlak bij de wantstaanders en, nu de halve vleet al binnen kwam, wetend, dat het toch wel „niks gedaan” meer is, gromt en mokt z’n vloeken door de stille zwijging van ’t nachtelijk werk, waarbij ieder zwaar wrocht aan eigen taak. Janus hoort ’t wel, kan ten laatste niet meer zwijgen:

„Kerel, as ik schipper was, ik liet je in een roim opsloite, dan kon je daar eerst al je vloeke oitbrake!”

„Jai ben gewend voor ’n paar ellendige ’aringe je den ’eelen zeumer kapot te sjouwe, ik bedank er voor, daar kè je op an!” brutaalt ie terug, zich weer overbuigend naar de vleet, die rees aldoor leeg, ’n vloek vermompelend. O, ’t deed De Ronde zoo pijn, zulke taal, maar hij voelt: tegen zooveel goddeloosheid is zwijgen maar ’t beste. . . .

De stuurman stond ook aan ’t want, zei niets, maar gaf in zijn hart den oudste gelijk, hoewel hij z’n vloeken te bar vond.

’t Was toch narigheid; zoo’n rais as nou ’ad-ie in geen jare mee-gemaakt. Bij schipper Groen was ’em dat nooit overkomen nog. Nou had ie al een ’alf uur nagenoeg staan ’ale, en nog geen tien ’aringe gezien.

De vloek lag er op, da’s zeker, en dat kon niks anders weze dan door die De Ronde, dat stond nou wel bai ’m vast. . . . En zuchtend

trok ie, 't bovenlijf naar achteren wendend, de netten over de rammelende rol, geen woord zeggend tegen z'n buurman, alle vier naast elkaar, geflankeerd door twee flakkerende lantaarns, welker gele gloed hun breede geolie-jaste gestalten deed oplichten als van stoere krijgers op wacht, in oudgouden harnassen.

Klaas was moe, doodmoe. Zijn handen krampten hem, z'n oogen staken hem van die leelijke kwallen, slijmerige, viezige dingen, ja, in 't water kleurden ze zoo wonder mooi, maar nou — ze hadden hem al zwerende handen bezorgd.

Hè, wat duurde dat vannacht lang, z'n rug was zoo stijf als een plank....

Hij schrok op, de spil stond stil, de schipper sprong naar 't voordek.

„Wat zou er nou gaande weze? Da's zeker tegen de jongste, die schiet zeker weer niet genoeg op mit de breels.”

En toen de schipper weer aan de spil terugkwam, zag Klaas bij 't uchtendschemeren, dat waasde om 't schip, òp in z'n gezicht, rood-opgelopen van kwaadheid en hij hoorde een: „Wat bl....!”

Dat had ie den „ouwe” nog nooit hoore zegge. 't Was zoo'n goeie man, die je zoo leuk voor den mal kon 'ouwe; hij hield van hem, maar niet van Gerrit, den stuurman, die was toch de laatste dagen zoo narrig en kon je zoo afsnauwe....

Rikketikketik-rikketikketik.... moeizaam trokken Klaas' zwaarbewante handen den druipenden reep, die spette in z'n gezicht 't brakke nat, dat hij nu en dan afveegde met een haastigen zwaai aan de leeren mouw van z'n rechterarm.

Beneden 'em hoorde hij zoo nu en dan 'n diepe zucht; hoog en breed torende daar òp 't zware, grauwe kabeltouw, er boven uit bolde okergeel Kees z'n zuidwester.

Mokkend-zwijgend trokken de wantstaanders de laatste netten, bijna-leeg, over de roffel-rammelende rol.

De jongste, vóór in de beting de breels losknoopend van den reep, trilde nog op z'n beenen van den uitbrander, waarin hij zoeeven door den schipper was uitgevloekt. Zoo had ie 't nog nooit van schipper Groen gehoord. Gelukkig, tot z'n innige vreugd zag hij

daar opduiken vóór den boeg 't vlaggetje van 't laatste joon¹⁾, je zou 't ook meer as zat worre.

De maan lag als 't teer-witte vlek te bleeken in den violetten hemel; 'n goud-wazig glanzende trilde als 'n stil gejuich door den jongen morgen. Boven een langen, langen bloedrooden muur, die in 't Oosten plotseling gerezen stond boven de zee, klom dra 'n warme Julizon den dag in, die in mateloos verkwisten 't nieuwe licht over zich liet heengulden. . . . Vl. 112 beurde den gestreken mast op, de witte top blinkend in den gouden dag.

Als een verlossing rees haar de zon na den vergeefschen zwoeg van den nacht. En onder driehoekig vischzeil en stagfok vluchtte ze voort van de plek, waar zoolang ze machteloos lag, kop-neer-op wigde ze zich 'n weg door de langs haar zijden wegschuimende golven. Putsen water gutsten nu neer over haar dek, dat van de zeven kantjes, die in een ommezien waren geakaakt en ingezouten, zoo waar nog knap smerig was vol kleverige schubben en bloederige gellen.²⁾ En in blijde ontspanning van zich weer-vrij-bewegen, sloegen de matrozen puts na puts, hun besmeurd oliegoed even royaal bekletsend als 't dek.

De schipper zat achterin, de beide handen om 'n reuzekom koffie, die heet aanvoelde en waaruit hij na éven-blazen, langzaam teugjes slurpte. Gerrit, de stuurman, tegenover hem, loerde van achter zijn kom gedurig naar den nadenkend-voor-zich-uitstarenden schipper. Hij sprak den laatsten tijd weinig met schipper Jan: hij wou 'em late merke, dat het 'em niks zinde, zooas de schipper altaid met dien De Ronde, die 'ai, Gerrit de Leeuw, nooit as matroos an boord zou genome 'ebbe, op en neerging. Nou zou de schipper 'et toch wel willen geloove, waar ie altaid tot nog toe om gelachen 'ad, dat die kerel, om z'n ongeluk bedankt, 't ook voor Vl. 112 kwam bedurve deze zeumer.

„Ja,” begon schipper Jan, „'t is toch zeurig, as ie 't niet gewend ben! Ik ben al zoo lang schipper, maar as 't zoo gaat, zellen ze mit

¹⁾ Joon = breel met vlag.

²⁾ Gellen = ingewanden der geakaakte haringen.

main nog net doen as met De Ronde. 't Mot tenminste gauw verandere, wil 't nog wat worre."

„Je 'ad die kerel nooit motte anneme, dat 'eb ik al zoo vaak gezegd, maar je 'ebt er om gelachen. Die vaart nou eenmaal ongelukkig, waar die ook vaart en nou benne wai d'r mee bezocht," somberde Gerrit met nadruk. Schipper Jan vertrok z'n mond tot lichten glimlach, terwijl hij een beschuit dik met boter besmeerde. In z'n nauwe oogjes vonkte spotlust.

„Dat 'eb ik ie nou al zoo dikwijls gezegd, Gerrit, kom me daar nou niet meer mit an boord, an zukke dwaas'eden geloof ik niet. Wat wete wai, mensche, daar nou van? Niks ommers. 't Opperweze zel 'n mensch nõu ies boitengewoon veul zege geve, en dån zel ie 't beter achte, je niks as tegenslag an te doen; ons lieve Heer weet wat 't beste is voor 'n mensch, maar om nou te zegge, dat wai ongelukkig zelle vare om die De Ronde — nee, Gerrit, ik docht dat je waizer was! 't Ongeluk is toch geen besmettelijke ziekte?"

Onder dit zich verweren tegen den stuurman, die zoo lastig van humeur kon wezen om z'n zwaar-tillen van de dingen, had de schipper z'n gewone blijmoedigheid weer wat herwonnen en toen Gerrit nog tegen z'n redeneering trachtte in te brengen: „'Elp main maar es toezien!" zei hij waarschuwend: „'t Was beter, dat we op ons zelve zagge, dan altaid op 'n ander; we 'ebbe an ons aige genog, waar de zegen om weg kan blaive, Gerrit" . . . .

In 't vooronder zat het volk, rond het heete kombuis, waarop 'n roodkoperen enorm-buikige koffieketel te dampen stond, te schaf-ten. Van den gouden dag drong door patentglazen en trapgat 'n vale schemerschijn in 't bedompt-lage rookerige logies, waarin een lucht als van wrakke haring overheerschte alle geurtjes, die daar hingen om de moede lijven, gebogen over kommen koffie met harde beschuit. Er is 'n uitvieren van onverschilligheid in de luidopklinkende warreling van stemmen, er razen vloeken tegen de belabberde reis, die toch niks gedaan meer was. Hoonlachend schampert de spot van Hein, den oudste, over de zeven kantjes van dien nacht.

„Die ke'je wel in de Vlaardingsche 'ave vange ook, daar 'oef je niet zoo ver voor van 'ois! Wat zeg jai, Janus?"

Janus had nog niets gezegd, maar veel ging er nu in hem om. Hij begreep 't ook niet, dat het nou weer zoo mis ging, dat de Heere 'em nou weer zoo teuge was, maar hij zou de hand op de mond legge. . . . „Waarom we zoo ongelukkig benne, weet ik net zoo min as jullie, maar dat weet ik wel: zoo as jullie nou tegen 't Opperwezen opstaat, benne we waard den 'eale zeumer geen visschie meer te zien. Ik waarschuw jullie, want één wenk van 't Opperweze en we zien de Vlaardingsche 'ave niet meer!”

Even lei zich een zwijgen over de mannen, nu Janus, dien ze toch respecteerden om z'n zeemanschap, elk woord ernstig-nadrukkelijk uitsprak. De oudste spotlalt nu de zwijging door in cynisch tarten: „En wat zou 't dan nog!” Pats — klatst de zware, vereelte hand van 'n matroos den spotter op de wang. Die taal ging nou veel te ver. Wit vertrokken het gezicht, 'n wilde drift in de brutale oogen, wil de oudste opspringen, z'n belager, tegenover hem, te lijf, maar sterke handen houden hem bij borst en schouders en zware lichamen drukken den driftige terug. In 't nauwe gangetje om 't kombuis rommelt het dof gestommel van zware laarzen, die bonsstooten tegen kisten en banken, vloeken en driftkreten van „laa me los” gieren er boven uit en daartusschen door gilt de huilstem van Klaas: „Vader, vader, ze wille mekaar vermoorde, o vader!”

Janus is aan 't dek gesprongen, één, twee, drie, om den schipper te roepen.

Zoo'n bende had ie bij z'n eigen an boord nooit beleefd. Schipper Jan, die juist uit de kajuit kwam, haast zich naar voren; 't vooronder inspringend.

„Wat mot dat nou 'ier? Gooit 'em in een ruim, astie niet bedare wil,” davert z'n stem door 't vooronder.

„Ja, schipper, ai is al koest, we 'ebben 'em daar al 'n nachie beloofd, dien duvelstoejager!”

Tegen de eensgezindheid der Vlaardingers had hij 't verloren en de schipper, die nu z'n gezicht zag, wit tegen de donkering van z'n kooi, de oogen in gloeiing van opgekropte drift, dreigt: „Je gaat er oit, 'oor, as deze reis afgelopen is. Met jou is de doivel an boord gekomme, versta je, ellendeling?”

„We 'ebbe twintig lááást; d'r wordt 'n goeie prais gemáááákt! 'eb 'k ge'óóóórd! In jaiiaiai?”

„Wai benne nog niet zoo vééér, we zelle maar moed 'ouééé!”

Vl. 90 zeilde nu achter de „Stella Maris” om, zoo dicht bij, dat Klaas 'n paar oude bekenden onder 't praaien lachend toewoof.

„Alles wèl an bóóóórd?” verwoei nog als 'n noodgeroep tegen den wind in, van Vl. 90, die al te lang, weerbarstig-klapperend 't zeildoek, aan den wind gelegen had en nu, weer wind vangende, snel zich rept. „Alles wèèèl! Genacht allemááál!” riep schipper Jan nog.

In stilbenijden oogden ze allen den thuiszeiler na; de stuurman alleen kon 't niet verkroppen. Hij stond in de kajuitskap, vullend uit zwarte flesch 'n glaasje zonder voet, waaruit elk op z'n beurt in één slok z'n elfuurtje genoot. Ze stonden allen nu in hun bont-afwisselende, grillig-sjofele kleedij om den even z'n politiemuts-gedekten kop uit de kajuitskap heffenden stuurmansmaat, die maar schonk....

„Die is nog nà ons oit'ezaild, je mot maar gelukkig weze!” begon hij, op z'n ouden moppertoon.

Niemand zei er wat op; de oudste, anders vlug met den mond, staarde aandachtig in heet begeeren naar 't witte vocht, dat klokte uit de flesch in 't glaasje, waarvoor hij 't laatst aan de beurt was. De ruzie en herrie van dien morgen drukten hem nog als 'n vernederende herinnering en de anderen voelden zich ook nog niet zoo vrij in den meestal zoo monter en omgang met elkaar.

Schipper Jan ging er op in: „Verleeë zomer 'ait ie anders nog geen 'onderdvaiftig voor z'n volk verdiend, ai mag 't werendig wel'ies 'ebbe, dat verzeke ik je! En och, wat zelle we zegge? Wie 't laatst licht, licht het beste, zait 't spreekwoord!”

Den heelen dag koerste de „Stella Maris” Noord in; naar de 59 ging het; de thuiszeiler had moed gegeven. En toen op den warmen achtermiddag het volk ter kooi was gekropen, alleen de jongens en de wacht boven waren, doken steeds meer schepen op aan den horizon. Zou het nu komen, 't geluk, de zegen, waarnaar ze allen zoo uitzagen?

Zevende Kerstboek 15

Zondagmorgen.

Plots, schrokschrikkend, was Klaas wakker geworden, meenend te hooren roepen: „(H)alééé”.

Hè, wat fijn, dat ie er niet uit hoefde. Doodstil was 't om hem heen. Z'n vader, naast hem, snorkte van belang. En uit alle hoeken van 't vooronder zaagde 'n eentonig ronken knorrig door 't mat-doorzonde logies; 'n breeden lichtbundel, waarin blauw-wazig dwarrelwemelde 't stof, zag ie van uit de kooidonkerte schuin neerlijnen door 't trapgat. Hij had zeker gedroomd, dat is zoo opschrok. . . . En z'n lichaam keerend en rekkend, voelde-n-ie, hoe moe en stijf ie was. Ze 'adde dan ook 'n weekie achter den rug 'oor, zoo druk, zoo vermoeiend, dat. . . . en z'n hoofd behaaglijk drukkend in z'n teerluchtdoortrokken kussen, sliep ie weer in, prettig droomend van moeder en broertjes en zusjes, hoe die bij den toren stonden, want er was geroepen: „Een bal op!” En Klaas was al zoo lang weg. Al zeven weke. En vreemd: hij hoorde al maar roepen: „Een bal op!” maar hij deed er zelf niet aan mee. . . . ¹⁾

De zon begon onder haar felle schroeiing het teer hier en daar uit de naden van 't dek reeds los te weeken, toen Klaas, slaperig-geeuwend, aan 't dek klom, waar 't volk lanterfantte in luierend niets-doen of prettig liefhebben: daar, wàt gezelligjes, lagen er in de boot, elkaar vertellend uit den schat van herinneringen; op 't middendek zat er een 'n touw-matje te vlechten en sneed de kunstvaardige hand van Gerrit, den stuurman, uit een brok hout van 'n oude spilspaak 'n sierlijken loggervorm, zoo fijn, dat Klaas er opgetogen-verwonderd bij ging zitten kijken, vergetend, dat hij voor den schipper nog 'n vraag en antwoord uit den Catechismus moest leeren. Op de vlootkist, achter 't roer, zat Janus, gebogen over een breed-uitgevouwen „Vriend van Oud en Jong”, verdiept in stichtelijke lectuur, waarvan ie altijd zorgde voorraad mee te nemen. Hein had de wacht, maar de zee lag zoo blakstil, dat het vischzeil aldoor „an de wind” lei, met een telkens rukschokken der takels. Hij rookte

¹⁾ Een bal op den toren in Vl. was 't sein van den torenwachter, dat er een schip binnen den N. Waterweg was.

dan ook 'n sigaar, zoo weinig omkijken had ie naar 't roer; het schip lag zoo stil als in de Vlaardingsche haven. IJluitkringelend blauwde de sigarenrook òp in de hettige lucht. . . .

„Janus, wil je es van me opsteke?” begon ie, zich omkeerende naar den in z'n lectuur stil-genietende.

„Wel, nou, (H)ain, as ik je niet ontrief!”

„'t Ken daar nou wel of, Janus!” en gul stak hij hem 'n zilverbelegden zwarten sigarenkoker toe.

„Wat 'n faine koker, mit zukke dinge kenne wai, getrouwde loi, ons niet op'oue!” prees De Ronde, feestelijk-blij met de sigaar.

„Ja, ik 'eb 'em van m'n maissie gekrege mit m'n verjaardag. Ja, Janus, jullie 'ebbe je taid ge'ad.”

Schipper Jan kwam uit de kajuit; in z'n rechterhand een in zeildoeken omslag gewonden boek. Hij liep naar 't voordek. Allen stonden langzaam-loom van lig- of zitplaats op:

„'t Is gebed, Janus!” zei Hein, „mot je niet voorin?” Janus vouwde z'n krant met onhandig scharrelen aan 't weerstrevend papier, op.

„Maar ik 'eb nou toch de wacht. Ga jai maar!”

„Nee, Janus, je weet wel, ik ben niet van de vrome kant, 't ken me niks schele, ik blaif liever bove!”

„Ja maar, jai 'ebt 'et net zoo goed noodig as ik, jonge; we motte voor één Opperweze verschaine, dat geloof ie toch zeker ook?” zei Janus, innig-meelijdend den oudste aanzierend.

Glimlachend voor zich heenziend, om dien De Ronde, die het toch wel goed met hem meende, zei hij alleen: „Ik weet, dat jai d'r graag bai ben en ik verveel me d'r toch! Ik zel maar 'ier blaive!”

„Nou, as ie dan beslist geen zin 'eb, 't is vandaag Zundag en van de week 'ebbe we geen taid ge'ad 'aast om te bidde of te danke, we moste blai weze, dat er veur de godsdienst nog één dag overschiet.”

In stilte zuchtend om zooveel onverschilligheid, daalde Janus 't logies in, waar allen al gerijd zaten op de smalle banken langs 't kombuis, devotelijk-stil over hun bijbels gebogen.

Janus nam van z'n zoontje, die al prompt voor den schipper z'n „Zondag” had opgezegd, 'n bijbel over en ging zitten.

„Laten we zinge, manne, Psalm 68 vers 10,” begon schipper

Jan, die 't vers nu met donkere basstem dreunzeurend voorlas. Tegen de lage zoldering sloeg nu 'n davering van geluid op uit de forsche kelen; als metalen klankstoeten braken de verswoorden uit, en de mannen genoten, vierend hun zanglust bot in 'n behaaglijk rekken van elke lettergreep langs de ladder hunner origineele muzikale tierlantijntjes van welker hoogte zij neertrilde als 'n erwt van 'n trap tot het rustpunt eener volgende syllabe, waar opnieuw de stijging begon.

Toen het vers ter helfte was en er hoog moest ingezet, zag Klaas hoe de stuurman z'n voeten schrap zette tegen den kombuisrand, z'n gezicht rooder en rooder kleurde en blauw op z'n voorhoofd aders strakten. Klaas deed ook z'n best, maar hij kreeg soms wel lust even de vingers in de ooren te stoppen, zoo dreunde 't hem door 't hoofd. . . .

„Janus, wil jai ons 'n hoofdstuk oit de Baibel voorleze?” vroeg de schipper, die De Ronde wel meer liet voorgaan. Janus, in z'n Bijbel thuis als op de Noordzee, bladerde even om en om.

„Lukas vaif”.

't Duurde lang, eer hij kon beginnen door 't al maar ritselend waaieren der Bijbelbladen van wie 't maar niet zoo gauw vinden konden. . . .

Door de stilte galm-plechtigde klaaglijk-monotoon 't verhaal van de wonderbare vischvangst der discipelen van Jezus, die den geheelen nacht over gearbeid hadden doch niet gevangen en op 't woord huns Heilands hun netten werpend, zooveel vingen, dat de netten scheurden en ze twee schepen met de visch konden laden, tot zinkens toe. . . . Verder dan dat verhaal las Janus niet.

Hij keek van z'n boek op; met opzet had hij dit hoofdstuk gekozen, dat begrepen allen wel, tot Klaas, den afhouder, toe.

Voelden ze zich allen nog niet stijf in de leden vandaag van het inhalen der netten, die de vorige week iederen nacht rijke vangst hadden gebracht? Hadden ze ook niet nacht op nacht, nagenoeg zes weken, gezwoegd, zonder te vangen, dan 'n enkele ton? En zonk nu de „Stella Maris” niet al dieper van de zware lasten, liggend als rijke buit in de ruimen verscholen?

Nu Janus ophield, gluurden ze van terzij hem aan; schipper Jan, tegen den achterwand zittend, verwachtte nu wel 'n woordje. . . .

„Ja, manne, ik docht zoo onder 't leze: Zoo mos 't nou bai ons ook weze, as 't bai Petrus was: „(H)eere, ga oit van main, want ik ben een zondig mensch.”

Wat 'ebbe we ook niet de eerste weke gewerkt voor zoo wat nimmendal; 't was verdrietig, ik weet er alles van, jullie zelle main wel begraipe, as ik zeg, dat er in m'n 'art wel ies vrage reze: Waarom 't me nou weer zoo slecht mos gaan? Wat wierd er 'ier gemurmureerd, gevloekt, ken ik wel zegge. 'k 'Ad er soms zoo benauwd onder, in ziedaar: we benne op 'n beste visscherai gekomme. De (H)eere 'ait 't wèl gemaakt.” Even wachtte hij, of er ook iemand een gesprek wou over wat hij daar zei.

„Ja, Janus,” schuchterde de beverige, hooge stem van den bejaarden Aai van Vliet, „we 'ebbe zelf eerst er de vloek over ingeroepe; mochten we nou maar beschaamd worre over de goed'aid Gods.”

„Dat wou ik ook zegge, Aai; Petrus gevoelt 'em klain en zondig onder de weldade; 'ai weet 't: niks verdiend, alles verbeurd. Zoo mot 't ook bai ons weze, zel 't goed mit ons staan vir de eeuwig'aid. We motten in de schuld komme, dat we die zegen niet verdiend 'ebbe. En dan zegt de ziel ook mit den Apostel: (H)eere, ga oit van main, want ik ben een zondig mensch.

Ik 'eb as schipper wel niet zoo gelukkig gevare, maar 'k mocht toch altheid plaite op de belofte in 't Woord: Je brood zel zeker en je water gewis weze! En dat mot 'k zegge: door de goed'aid 'ebbe we nooit gebrek geleeë. . . .”

Enkele matrozen bladerden onder 't vertrouwelijk spreken van Janus wat in hun Bijbel, voelend zijn woorden als 'n stille beschaming van vroegere onverschillige ruwheid klemmen om hun ziel.

„Wai, zeeloi, kenne 't spreekwoord bai ervaring: Nood leert bidde, maar in ons kapittel leert den apostel 't door de weldade; moch 't bai ons ook zoo maar weze, as we nog 't rechte bidde niet verstaan,” ging Janus door, voelend als nooit te voren 'n

gemaklijkheid van spreken-uit-het-hart tot z'n medematrozen.

„Ja,” begon Aai van Vliet weer, „er staat zoo geschreve: in tegenspoed geduldig, in voorspoed dankbaar, maar da's makkelijker gezaid dan gedaan.”

„Ik wil je tenminste wel zegge,” kwam nu schipper Jan, „dat ik 't niet lang zou vol-ouwe, as ik altaid ongelukkig vare mos.”

„Dat mot genade je ook leere, van je zelve' eb je dat niet, schipper, dat weet ik bai ondervinding,” bekende Janus, schipper Jan aankijkend.

Klaas verveelde zich; onrustig schoof hij over 't stoppekistje, waarop hij zat, heen en weer, loerend uit de zwaar-drukkende broeiing van 't logies langs 't trapje naar boven, van waar zoo nu en dan een lekker tochtje om z'n hoofd kwam koelen.

Gelukkig, de schipper ging 'n gebed voorlezen uit „De Zeevaart”, dat dikke boek, waar ook wel 'n preek uit werd voorgelezen, nu gelukkig niet.

En op langzamen, droeven dreuntoon, dien Klaas al gewend was maar toch altijd weer vreemd vond, las schipper Jan 'n lang gebed, waarna hij ten besluite een psalm opgaf.

Weer was 't logies vol van de dreuning der metaalzware klancken, die opgalmden uit het vooronder over 't dek, waar, bij 't roer, Hein te luisteren begon, gevangen in de bekoring der weemoedig-plechtige melodie, die uitruischte ver in 't rond over 't stille zeevlak, dat glanstilde in goudene spiegeling:

„Wat zal ik, met Gods gunsten overlaân,
Dien trouwen Heer voor Zijn genâ vergelden?
'k Zal bij den kelk des heils Zijn Naam vermelden
En roepen Hem met blijde erkent'nis aan!”

Dien avond riep de stuurman Klaas bij zich achterin.

„Hier heb je een bussie melk voor je vader, Klaas, ik 'eb er zelf nog 'n paar, maar jullie zelle mit die lange rais wel gebrek 'ebbe. En die koek is voor jou!”

Klaas wist niet, hoe ie 't nou had met Gerrit. Hij bekeek z'n schat

in verbazing en: „Dank ie wel, stuurman!” lachroepend, bonkte-n-ie met z'n klompen vlug 't trapje op, om z'n vader gauw te verrassen, die ook wel blij zou wezen.

„Wat is die Janus toch altheid eender, wat leeft ie d'r makkelijk onder, as je 'em zoo 'oort spreke,” zei bij 't naar kooi gaan Gerrit tegen schipper Jan.

„'t Is een beste kerel; 't is van binne goed met 'm gesteld: je 'ebt er nou zeker geen spait meer van, dat ie an boord is?” En schipper's oogjes monkelden geestig naar Gerrit, die niets antwoordde, maar, bukkend, z'n laarzen uittrok. . . .

Onder den goud-bestarnden hemel, die in duizelverre, wemelende pracht flonkervuurde boven de eindeloosheid der zee, lag de „Stella Maris” te rijen aan de reep voor 't laatste schot.

II.

't Was November.

't Liep tegen 't einde der haringteelt. De „Stella Maris” deed haar laatste haringreis.

Nu in 't najaar, was de koers niet noordelijker dan Doggersbank. Met een klein stormfokje aan den grooten mast lag de „Stella Maris”, Noord en Oost over, en schipper Jan hield nu zelf 't roer, want z'n schip zwoegde op tegen der golven razernij, die schuimkoppig op elkaar inbotsten, oprijzend hier en ginds als stortzeeën geweldig, die van allen kant den benarden logger ompoelden. . . .

Alle hens was aan 't dek, behalve de jongens, die in 't vooronder blijven moesten. In den vallenden avond, die al grauwer donkerde aan 't als 'n oordeelsdreigement laaghangende geluchte, waaraan 't woeste jachten der loodgrijze wolkgevaarten, stonden de mannen op 't achterdek, den zuidwester met een riempje onder de kin vast, geharnast in 't oliegoed, de laarzen aan; over 't heele dek spoelde 't water onophoudelijk heen en in angstig-spannend zwijgen, zelden gestoord door 'n woord, dat toch onverstaanbaar verwoei in den wind, staarden ze op de kolkende golven, die het schip opwierpen op hare

koppen om er plots onder weg te duiken als speelden ze vangballetje.

Van 't dek af, dat nu zoo benauwend-klein opzwartte bij elken omhoogstoot van den steven, zag je hoog op tegen de massaal-aanwentelende rollers, die, breed-uit omkruivend, neerdoften in 'n golfdal, om weer op te steigeren, hooger, al hooger en al dreigender, opgezweept door de loeiende drift van den orkaan, die raasde boven den doffen dreun van 't golvengeweld in demonisch-monotoon gehuil als van 'n troep geslagen honden, waarbovenuit 'n gierend fluitgeluid jankschilde door 't want.

't Was 'n weer om er stil onder te wezen, sprakeloos, nu het schip als ontzind wild heen en weer slingerde of opsteigerde met z'n steven steil overeind soms, als 'n galopperend paard. En de bange nacht donkerde van rondom.

Janus stond bij de stoomspil, z'n hoofd geleund op z'n arm. Zulk weer had ie al zoo vaak meegemaakt, maar altijd opnieuw woog 't op hem met den ouden angst, de huiverende vrees: as de Heere nou es een voleinding met ze maken ging.

En z'n zien naar de schuimomvlokke waterbergen, die door 't groeiend donker hun witte wemeling vlekten, was 'n staag gebed: „Och, (H)eere, spaar ons toch nog, om je lieve Zoons wil! Vergeef toch al onze zonde en keer toch Je toorn en Je oordeele nog van ons of in Je groote zondaarsliefde!” En in zulke oogenblikken sloeg de twijfel als 'n woelende zee in hem op en oude jeugdzonden begonnen hem oordeelend aan te klagen, als in 't gierend gillen van den storm door 't want. Even maar, want diep in 'em begon het dan weer op te zingen als het stil gejuich van goddelijke genade, dat z'n onrust versloeg:

De Heer is zoo getrouw als sterk,
Hij zal Zijn werk
Voor mij volenden.

En aan z'n vrouw en kinderen peinzend, begreep hij óók hun toekomst in dat werk van zijn Heer.

O, jezelf met al je zonde en zorg, al je angst en benauwdheid maar aan (H)em over te geve, wat een voorrecht toch, as 't er op

ankwam en — elk oogenblik kon 't gebeure, — er ies een stortzee op je schip aanliep, zoodat je allemaal zoo de eeuwig'aid inging. O, nu 't zoo rustig in z'n ziel was, kon ie met zoo innig meelij zien op z'n medematrozen, van wie hij 't wel zeker wist, dat ze vreemd waren aan wat hij kende. Hij zou 't ze nu zoo gunnen, een even heerlijk vooruitzicht, als hij door Gods genade had leeren kennen.

Mogge ze nou maar in de schuld komme voor een 'ailig en rechtvaardig God, overlegde-n-ie. Benauwd dat ze anders waren — telkens vroegen ze an 'em of an schipper Jan: „Wat denk ie, zou 't weer nou niet op z'n slimst geweest 'ebbe?” of: „Janus, 'eb jai al ies meer zukke zeeë zien loope?”

Zoo is de mensch; zoo nietig, zoo klain, dacht ie dan, tegenover Gods majestait, diezelfde mensch, die anders net doet of er geen Opperweze bestaat en maar vloekt en raast en spot.

Hein, de oudste, ook. Wat stond ie daar nou naast 'em, en keek schuw-angstig naar 'm op somwaile, alsof 'ai, Janus, 'em 'elpe kon.

Zoo nu en dan riep de schipper luid-op tegen den orkaan in: „Manne, hou-ie vast”, want dan kwam er weer zoo'n vervaarlijke waterberg recht op hen aanpersen, dreigend schip en manschappen weg te spoelen in allen tegenstand neerplettend geweld....

En dan was er één oogenblik van allerhevigste angstspanning, als die reuzegolf àl maar nader deinde door den avondschemer, donkerend als 'n demonisch spooksel en de „Stella Maris” zwoegde om aan zijn klauwierenden greep te ontkomen....

Gerrit had de lichten aangestoken; door den zwarten nacht boorden een rood en groen vuur, fantastisch schampend hun kleurige schijnsels over de grauwe watermassa's, die wielden en kolkten....

Er zou wel niets komen van een naar kooi gaan; 't schaften was er ook al op ingeschoten.

Schipper Jan, die het roer nu aan den stuurman had overgegeven en even naar omlaag geweest was, kwam terug met de ietwat-bemoedigende woorden: „De barometer is weer iets vooroitgegaan; jullie kenne wel 'n poosie naar kooi; ik en Gerrit en Janus zelle boven blaive voor de sekuriga'id.”

Langzamerhand daalden er in 't vooronder.

De jongens zaten nog op. Ze hadden 'n benauwden dag gehad. De reepschieter had niets anders gedaan dan schreien, in snikkend klagen van: „O, m'n moeder, m'n goeie moeder!” En Klaas was er ten leste ook bij gaan zitten huilen. De jongste zat nog altijd, waar ie den heelen dag gezeten had: tegen den achterwand van 't vooronder, aldoor zwijgend-voorovergebogen, 't hoofd in z'n handen geleund.

De lamp slingerde met eentonig schurend piepgeluid heftig heen en weer, rusteloos schoven schaduwen de wanden langs. — Klaas had 't zoo benauwd gekregen, dat ie maar naar 't dek zou gegaan zijn, hoe streng 't den jongens ook verboden was, toen — o, wat 'n opluchting — de matrozen in 't vooronder kwamen, zwijgend, met strakke, bedrukte gezichten. Klaas vroeg maar niets, je kon 't wel merken, het was nog altijd gevaarlijk.

Zwijgend kropen ze ter kooi.

Klaas lag alleen. Zijn vader was boven. Hij hoorde nog 't snikken van Kees, die tegenover zijn kooi lag naast Hein.

„Wat smakte die golve teuge 'et schip, 't slingerde zoo verschrikkelijk, je kon niet blaiven legge, waar je lag! Wat dreunde 't door de kooiwand: klats, bom. . . . Hé, wat 'n stoot maakte-n-ie daar, zeker een stortzeetje.

Wat is die Kees toch bang! (H)ai 'ait vandaag al maar geroepe om z'n moeder. . . . Wel 'n beetje kinderachtig.

Een vader 'ait ie niet meer. Ik ben maar blai, dat main vader an boord is. As-t-er ies wat gebeurt — ja, dan ken die me misschien wel niet 'ellepe, maar ik ben toch niet zoo bang nou as Kees. . . . 't Is anders een sturm, ik wou niet graag bove weze, ik geloof, dat 'et nog 'arder begint te waoie. . . . Ik 'oor nog geen mensch snurke. . . . ze zelle wel niet durve slape: je ken 't nooit ies wete. . . . As moeder 't zoo 'oort sturme, zel ze wel an ons denke. . . . Ze 'ait main wel ies geroepe op een nacht verleë winter, dat ik er oit mos komme, zoo as 't woei. . . . Ze zel nou ook wel opzitte. . . . Zou ze nou ook zoo legge bidde voor main en vader?

Wat floit die wind toch akelig! 'k Zel wel niet veul slape van nacht. Je ken niet stil blaive legge. . . . Kniersend piepte door de nachstilte de slingerende lamp. Een paar oliejasen, naast z'n kooi opgehangen,

schuurden regelmatig, langzaam-eentonig tegen den wand.... En daar boven.... huiwend keerde Klaas zich om en om, gedurig verglijdend van z'n plek; 'n zware regen hoorde-n-ie neergutsen op 't dek. Hij dacht aan z'n vader, die zeker wel aan 't roer stond bij den schipper.

Had ie wel gebeden van avond? Nee, dat vergat ie wel meer, vooral als ie 's avonds erg moe was van 't werk. En Klaas, onder 't benauwend neerpletsen van den regen boven z'n hoofd, vouwde z'n handen en deed z'n avondgebed, maar voegde er aan toe: „O God, o lieve (H)eere Jezus, wil toch die sturm doen bedare en dat er toch geen ongeluk gebeure mag, want 'et is nou zoo gevaarlijk weertje.... Gai kunt ons toch 'ellepe, och, spaar ons toch, dat we toch weer thois magge komme.... Amen”....

Daar kwam er een 't voorondertrapje af, haastig. — Wat zou er weze? Uit de kooien kwamen hoofden nieuwsgierig loeren. In zijn regenglimmend oliegoed stond Janus bij z'n kooi. Hij kwam even zien naar z'n jongen. Klaas vond het prettig; 't stelde hem gerust, vader wakend te weten, z'n goeie vader, van wiens oliegoed 't water afdroop.... Hij keek hem strak aan en toen voelde hij opeens toch zichzelf en vader en allen in angst; vader zag zoo ernstig....

„Ja, jonge, de (H)eere mot ons beware, we magge 't (H)em wel vrage, 't ziet er broin oit, stikdonker is 't boven en der loopen zware zeë.... De schipper en Gerrit staan nou aan 't roer.... Der is er maar Eén, jonge, waar we 't van verwachte motte....”

„Waar denk ie, Janus, datte we ongeveer benne?” kwam 'n stem uit één der achterkooien.

„We zelle zoo wat op de kroin van Doggersbank zitte.... daar loope je zwaarste stukke water....”

„Zouwe we maar niet bove komme, Janus? Slape doen we toch niet en er mocht ies wat gebeure?” vroeg met van-vrees-doffe stem Hein, met z'n laarzen aan zittend op den rand van z'n kooi.

„Och, wat zel ik zegge, as we nou die 'ooge gronde eerst maar ies gepasseerd benne!”

De stilte, waarin 't schrill gepiep der slingerende lamp en 't zeurige klappen van oliegoed tegen den wand, begeleid werd door den dof-

fen donder van den storm, woog zwaar als een afgrondelijke dreiging op allen. Janus keerde zich weer naar 't trapje, maar nauwelijks deed hij een paar passen of — jomp — plompte de „Stella Maris” diepneer; allen voelen den schok, 'n doodsschrik siddert het vooronder door, 'n donderende dreun rumoert boven hun hoofden, als berstte de „Stella Maris” in éénen uit elkaar; 'n stortvloed bruist het logies binnen, waar de lamp uitfloept. . . .

Doodsbenauwenis schreit, schreeuwt, gilt door vooronders nachtdonkerte. . . .

„O God, 'elp, 'elp, we vergaan, o 'eere, m'n arme vrouw en kindertjies.”

„O, moeder, nou zie ik je nooit weer.”

Een eeuwigheid van angst in één moment, enkele seconden. . . .

Als uit hun kooien geslingerd, staan rillend en ontzind de mannen, aan 't kombuis zich vastklampend, tot de knieën in 't water. En in den donker drukken ze elkaar op naar 't trapje, Janus voorop. . . .

Achter blijven de jongens, dicht bij elkaar schuivend, klapper-tandend van kou en schrik in 't stikdonkere logies, hoorend nu boven hun hoofd 't haastig dreundoffen van voetstappen; Kees, de reep-schieter, huilklagend: „Moedertje, moedertje”, de beide anderen stil uitsnikkend hun angst. . . . Ze hadden ook wel naar boven gewild, want het water sloot hun huiver-koud om de beenen; maar ze dorsten het volk niet achterna: boven was 't zoo gevaarlijk nu. Dan maar in den donker wachten en luisteren, luisteren naar de geluiden op het dek. . . .

„Wat zel er nog gebeure mit ons?” snikte als wanhopig 't reep-schietertje. „O moeder, was ik maar an wal gebleve. . . . Nou zelle we 'ier nog sturreve!” gilte hij uit met een stem, die oversloeg. . . .

Op het dek stonden ze allen in den duister een moment als ter dood gedoemden. Weg 't vooronderhuis ¹⁾, wèg hun boot — en o wat een benauwing — 't water hoorde je naar binnen klotsen door 't open-geslagen dek — een stuk verschansing aan bakboordzij vernield vlak bij den steven, waar de boot gelegen had. . . .

„An de pompe, jongens, an de pompe, anders gaan we allemaal

¹⁾ de kap van 't logies.

nog," schreeuwde van 't achterdek schipper Jan door den nacht.

Een oogenblik nog stonden allen angst-omhuiverd, moedeloos-verslagen, toen schipper Jan, schreiend en snikkend begon: „Gerrit, Gerrit is weg, 'ai is weg.... We stonde allebai an 't roer.... Janus was net in 't vooronder.... Ik voelde de aantrekking van het stuk water.... Ik roep nog: Gerrit, de kajoit in.... Ik spring naar beneëe om 'em ook gelegen'aid te geve.... Ik docht: daar gaan we allemaal de eeuwig'aid in.... 't Water broiste achterin over m'n laif.... maar Gerrit, 'ai 'ait de kajoit zeker niet meer kenne 'ale.... Wat een nacht, wat een nacht!"

Huilerig, zenuwachtig gejaagd, kwam 't droeve verhaal.... Zwijgend vielen ze aan de pompen in rusteloos jachten, ieder voor zich vol van 't gebeurde.

De zee, die vreeselijke, is door den inktzwarten duister niet te zien, maar de dreiging dreunt rondom en huilt in den storm over hun hoofden; 't water slaat onophoudelijk kletsend-nijdig over 't dek.

Ze weten het allen: nog zoo'n stortzee als daar even en ze zullen Gerrit volgen. Ze voelen hun schip nu zoo zwak, wrakgeslagen als 't is — zonder boot ook.

Aan 't roer staat nu één der matrozen. Acht man wisselen elkaar af bij de pompen.

Janus heeft uit de kajuit zeildoek en spijkertjes gehaald. Op z'n knieën naar de voorplecht gekropen, terwijl hem aldoor 't water overspoelt, tracht ie elk oogenblik, dat het schip z'n steven opwerpt, de openingen in 't dek langs de buitenzij van 't schip dicht te spijkeren. Ten ruwste dekt hij het, omdat anders het water niet te verpompen is. Zijn handen zijn hem soms zoo stijf-verkleumd, dat ie even oprijzen moet om ze wat lenig te beuken. Een flakkerende lantaarn, slingerend aan den voormast, schampt over z'n breede, vooroverliggende figuur, terwijl hij inspannend zoekt en hamert, telkens mysterieuse schijnsels. De mannen aan de pomp turen uit hun donker met huiverende bewondering naar die gevaarlijke plek, waar de verschansing en de boot wegsloegen en Janus' gestalte spokig-lichtomgloed zich beweegt.

Als het schip neertjonkt, grijpt ie even 'n stomp hout van de wrakgeslagen verschansing om dan haastig weer z'n luguber werk af te

jachten. Een storm van gedachten gonst in hem om, terwijl ie over de uitstekende spaanders van 't dek de presenning ¹⁾ spijkert. . . .

Voor zichzelf heen murmelt ie door storm- en golfgeraas:

Ik lag gekneld in banden van den dood,
Daar d' angst der hel mij allen troost deed missen;
Ik was benauwd, omringd door droefenissen,
Maar riep den Heer d'us aan in 'l mijn nood:

„Och, Heer, och, wierd mijn ziel door U gered!”
Toen hoorde God, Hij is mijn liefde waardig.
De Heer is groot, genadig en rechtvaardig
En onze God ontfermt zich op 't gebed.

Dit vers houdt hem de angst van de ziel, doet groeien zijn moed, terwijl 't water hem in 't gezicht klakt. Door- en doornat, ondanks z'n oliegoed, hamert ie als in wanhoop, herhalend telkens als de strijdleus van z'n zwaren kamp: „En onze God ontfermt zich op 't gebed.”

Schipper Jan komt naar hem toegekropen, om hem van achteren vast te houden, liggend op Janus' beenen.

„Jonge, jonge, Janus, wat een toestand! 'oe zelle we dat nog redde. . . .!’ schreeuwklaagt ie.

„Ja, schipper,” roept De Ronde boven den storm uit, „de (H)eere is toch de Almachtige, 'ai 'ait al zoo vaak uit nood en dood ge'olpe; 'ai ontfermt zich ommers nog altaid op 't gebed.”

Schipper Jan zei niets; 'ai kon 't wel weer uitsnikken om die arme, arme Gerrit, voor altaid, voor altaid wèg. . . . Wat 'ad ie den 'eele nacht stil en moedeloos bai 'em gestaan, an 't roer, of ie vast en zeker wist, dat 'et mis zou gaan. . . . 'ai was altaid nogal zwaarmoedig en vooral met zuk weer as van nacht. . . . Ja, die Janus, die sting maar sterk in z'n geloof. Dat mot je ook gegeve worre. Een kerel anders waar je respect voor 'ebben mos! — Wie zou dat d'urve van z'n volk — zulk levensgevaarlijk werk? — Gelukkig, dat ie die De Ronde nog 'ad — je leg 'ier anders op 't randje van de dood.

Rossig schichtte het licht van de lantaarn over de als gierige

¹⁾ Geteerd zeildoek.

monsters vlak bij Janus' hoofd schuimbedekt opduikende rollers, keilend over beiden heen zware plassen water, die bijwijlen hen huiverend deed wachten — ademloos — 't nat killend borst en rug...

„'k Zou maar op'oue, Janus, 't wordt 'ier te gevaarlijk, 'oor....”, riep schipper Jan, angstig ziend naar de zeedonkering.

„Nou, schipper, ik 'oop, dat 'et ellepe mag — as 't nou maar blaift zitte tot murge — as we 't dan nog beleve, zelle we 't versterke mit dubbele presenning.”

Ze rezen beiden op, 't kleine, ineengedrongen schippersfiguurtje stak jongensachtig af bij de rijzige stoerheid van den matroos.

„De jongens zaie, dat 'et water vóórin nagenoeg weg is; we benne Goddank dan toch van ondere dichtgebleve, maar 't gevaar benne we nog niet te bove.... De wind, zou 'k zeggen, is iets geminderd. — Maar Janus, jai mot maar bai main achterin komme; dat vin je zeker goed, nou Gerrit weg is?” 't Klonk als de vraag van een kind, dat bang is alleen in den donker....

„Als je dat graag wil, schipper.” Nadenkend stond Janus even, als verrast door die vraag, stilstarend naar de seinlichten, die hun rood en groen vuuroogden door den nacht.

„'t Is of ik ze 'em nog zie ansteke, gisteravond; 'ai ait 't voor 't laatst magge doen — wat is 't leven toch!” Als 'n looden zwaarte wegen voelend in z'n leden, zocht Janus 't vooronder op, nieuwsgierig ook naar Klaas; als ie eerst wat droog goed had aangetrokken, kon ie straks aan de pompen nog even meehelpen. Beneden brandde de lamp weer; 't water was weggezakt, maar wat een smerige vloer: steenkolen en turf, door 't water neergespoeld, plekten er vuilzwart. 't Kooigoed was kletsnat. Klaas, die zich lang goed gehouden had, vloog nu z'n vader aan den hals, onbedaarlijk huilend, zenuwschokkend: „O vader, zoue.... we.... nog.... gered kenne worde...., o vadertje, blaif toch bai me....!”

Janus liet hem zijn benauwenis uitklagen, die hem en den jongens zwaarder nog woog nu ze ook wisten van Gerrit.

„Ja, jongens, 't is een nacht om nooit te vergeten — jullie moeten maar veul vrage an onze lieven 'eer of-t-ie ons beware wil; we 'ebbe 't niet verdiend — dat wete jullie ook wel, maar 'ai es lankmoedig

over ons — Gerrit is weg — dat 'ad main en ons allemaal kenne gebeure. . . . Moed 'oue, jongens, as we de nacht eerst maar ies gepasseerd benne. . . ." vroolijkte z'n stem met iets van de oude opgeruimdheid.

Bijna twee uur hadden ze, in opperste inspanning van kracht, aan de pompen gestaan, twee aan twee elkaar verpoozend. 't Had lang geduurd, vóór ze wisten: het water zakt, zakt. . . . en door de doodsangst, die hun ziel omsloot als 'n lange, bange nacht van verwijfeling, waarin ze wanhopig wrochten om behoud, was toen als 'n zwakke, verre schijn van hoop doorgebroken. En de eerste woorden hadden ze onder elkaar gewisseld over Gerrit, kort, afgebroken onder 't hijgend zwoegen. . . . Dan hadden de pompen gekreund, als klachten, scheurend door den nacht, angstig monotoon, onder 't steeds feller op- en neergaan der zwengels; 't was een woest jagen als om den Dood te ontkomen, den Dood, dien ze dreigen hoorden om hun hoofden, rond hun wrak en in 't demonisch-gierend gillen door het touwwerk — den Dood, die Gerrit had weggeslagen uit hun midden voor altijd. . . .

Eindelijk kwam er door 't zwarte geluchte een schemerend zilverwaas van wat sterren gloren, als 'n vermoeden van het dagenaderen. Allen hadden beneden, doornat als ze waren, schoone kleeren aangetrokken en toen de storm was geminderd tot stijve bries en de „Stella Maris" onder dichtgereefden stagfok voor den wind ging loopen, stootend en stampend op de zee, zat het volk, behalve de mannen van de wacht, rondom het heet-gestookte kombuis, hun moede, verkleumde ledematen in koestering van behaaglijk-zwoele warmte. Koffie werd rondgeschonken, scheepsbeschuit genuttigd onder pijnlijk stilzwijgen, dat niemand te breken dorst. De slingerende lamp grilligde over de zorg-doorgroefde gezichten 'n spokig schaduwen.

„Ik ga nooit meer na zee; as we thois magge komme, dan is dit m'n leste rais geweest", brak opeens de huilerige gilstem van Kees door de drukkende zwijgbenaauwing; hij kon 't niet langer harden; de spanning van al 't doorgestane stortte hij er in los.

Aai van Vliet zette met beverige hand z'n kom heete koffie voor hem op het stoppekistje. „Ja, jonge, dat 'ebbe er al zooveule gezaid of gedocht, maar — as alles weer voorbai is, dan denk ie an de gevare niet meer en je gaat weer naar zee. 't Is je brood, anders gong er toch geen mensch”, kalmeerde-n-ie bedaard-vaderlijk.

„Nou, 't is, dat ik getrouwd ben, maar as ik nog 'n jongen was, as Kees, leerde-n-ik nog een ambacht an de wal. 't Is toch aigenlijk geen leven; nou 'eb je doodsgevare oitgestaan en nou magge we blai weze, as we be'ouwe ankomme mit zoo'n stukgeslage schip — maar wat zelle we dan verdiend 'ebbe? Mit de visscherai is 't nou gebeurd.” Driftig-fel kwam 't er uit bij Bram, die aan z'n vrouw en z'n twee kindertjes dacht.

„Late we daar nou niet over prate, jongens; late we liever ies denke an Gerrit, 'oe gauw die oit de taid is; as je daar ies inkomt, da's toch veul erger, dan dat je ies een keer een slechte rais maakt. Die arme kerel — dat zel voor z'n vrouw ook 'aast niet om over te komme weze”, zuchtte een ander in meelijdend-herinneren aan den stuurman.

„Nou ja”, verdedigde zich Bram, „da's ook ellendig genoeg; zelle de reeders nou veur die weduwe zurge? Ja, ze kraigt dan 'n klainig-'aidje oit 'et Weduwen- en Weezenfonds, maar — voor jou weer een ander. En be' je schipper, dan ondervin je 't: een schipper is een wipper, net as Janus; die is nou 'n paar jaar niet bizonder erg fortunlik geweest— en dan sture de 'eere je naar 'ois. Net, of die minder z'n best gedaan 'ait dan 'n ander, die schatte voor de patroons verdient. Nee, praat er me niet van: ons leve is niet veul, 'oor!”

Ze zwegen allen. Gaven ze hem allen in d'r hart gelijk? Janus, die anders nogal eens een hartig woordje met Bram wisselen kon, was er niet; die zat achterin.

Aai, voorovergebogen z'n grijzend hoofd, wendde het gesprek over 'n anderen boeg; opziend naar Bram, zei hij met een ernst, die z'n rimpels-doorploegd gezicht somber verstrakte: „'t Is te 'ope voor Gerrit, dat ie 't nou beter 'ait dan wai; 't is voor ons verborge, 'ai was anders de waar'aid niet vijandig.” Diep zuchtte-n-ie, en z'n woorden vielen zwaar op aller aandacht.

Hein, de oudste, vreemd aan Aai's gedachtenwereld, brak de

Zevende Kerstboek 16

spanning van diens woord met z'n luchtig sjoviaal: „'t Was 'n beste vent, da's zeker; 'ai was wel es wat sikkeneurig, maar anders: je kon, as ie wat noodig 'ad, altheid bai 'em terecht. . . . 't ken me spaite van de kerel — 't ken me spaite. . . . 't ait zeker zoo motte weze. . . .”

„Ja”, knikte Aai hem toe, „daar mot je komme jô, er gebeurt niks bai geval!”

Door het trapgat, waarover geen kap meer beschermend dekte, glimmerde water-troebeligh daglicht binnen, waartegen lampeschijnsel fel-valsch geelde. Een matte zon droefde even boven de kim haar trieste schijnsel over de groezelig-grijze wolkestoeten, die voeren laag over de zee. Nog altijd deinde de zee in rumoerige bewogenheid en pletste voor over den steven, maar vooral aan bakboordzij, waar over eenige meters lengte de verschansing ontbrak, het schuimvlokkige water binnen. En in den grauwen dag, die tragisch rees uit den ellendenacht, wrocht het volk bedrijvig aan het versterken van wat 's nachts maar ten ruwste dichtgespijkerd was en de luiken werden gedekt met kleeden. Je kon 't nooit es weten. De zee werd echter gaandeweg kalmer; het lood was al een paar maal geworpen en steeds dieper grond vond het: ze waren nu binnen Doggersbank.

De jongens waren ook eens boven komen kijken. Ze hadden maar stil staan zien bij 't trapgat van 't logies, in 'n kil-huiverend zich herinneren van de doorgestane angsten, naar het werk der matrozen, aan bakboordzij.

Wat een naar gezicht nu op de voorplecht! 't Vooronderhuis weg, de boot weg, en van 't onbeschermd de dek af zag je zoo de branding in, die je aanbrulde, schuimend-spoelend over 't dek! Klaas liep er moedig heen, Kees hield zich op een afstand.

„Ja, jô, dat is een wonder, dat je vader er nog is, dat we geen twee motte misse, want hier 'ait je vader vannacht gelege om de gate dicht te spijkere, toen was 't nog wat anders dan nou”, zei een jonge matroos, op z'n knieën liggend en Janus het zeildoek aanreikend. Klaas keek in stille bewondering naar z'ns vaders moeizaam hameren, telkens als 't schip z'n steven lichtte uit de zee. . . .

't Bleef een sombere dag — dof-zilveren glansplekken als een wee-

moedig lachen van 't licht, doorhelderden bijwijlen de zware wolkkolossen, voortjachtend als joeg de storm van dien nacht er nog achter. Er tusschendoor viel 'n enkele maal wat zonnegoud, als 'n wondere verheugenis glijdend over 't dan als transparant òplichtend smaragd-groene water, hooplachend als een belofte over den gehavenden logger, die huppeldanste voort, voort. . . .

Tegen den middag, ze stonden allen aan 't dek, kwam schipper Jan uit de kajuit; z'n nauwe oogjes donkerden dof en diep in hun kassen. . . . Er oolijkte geen lachje in zooals anders, dat zag Klaas wel en hij hoorde de een tegen den ander zeggen: „Den ouwe weet er veul van; je ken 't 'em aanzien; ze 'ebbe ook jare bai mekaar gevare.”

„Jongens,” klonk het meer als een vraag dan een bevel, gedempt-zacht: „we zelle 't groot zeil der baizette; we gaan naar 'ois!”

Zwijgend werd een luik opengeslagen en een zware, blanke lap zeil op 't dek getrokken. Wat anders 'n feestelijke bezigheid was, gebeurde nu als 'n droeve noodwendigheid; en het „Hiep, hé! Hiep, hé!”, rhytmisch begeleidend 't ophijschen van het breed-uit blankende zeil, dat langzaam rees aan den grooten mast, werd niet, zooals anders, jolig-hoog uitgehaald; 't klonk kort-af, bijna plechtig. De wind, uit 't Noord-Oost, sloeg een wilden, doffen roffel in 't doek, dat weldra, dichtgereefd, bol strakte tusschen de gaffels. VI 112 helde nu sterk over naar stuurboordszij onder 't wicht van den wind, die ze voortjoeg naar huis. Armelijk staken omhoog op den steven de stompen der afgeslagen verschansing.

Dien avond, toen een teer weefsel van maneglans zilverde als een droomzachte lach door 't grauwe wolkendek, bracht Janus, de nieuwe stuurman, de seinlichten uit. Enkele matrozen toefden nog op 't dek en, Janus bezig ziende aan 't voor hem nog ongewone werk, droefden in hen op al de herinneringen van den Zondag, die eigenlijk geen Zondag geweest was en van 's nachts. Was dat alles nog maar eenige uren geleden?

„Dat 'ad je ook niet kenne denke, gistere avond, dat nou Janus. . . .” en Bram, den zin niet voltooiend, stond stil naast z'n

kameraad, met wien hij stapte in de pas, heen en weer over 't middendek. Zwijgend hervatten ze weer hun wandeling, hoofden gebogen. De manesikkel blonk nu op eens tusschen 't gescheurde geluchte door, en z'n witte licht omdroomde schuchter Vl. 112. Een ongewone klank trilde in Bram's stem en toen z'n kameraad als onwillekeurig hem aankeek, zag ie bij 't weifelend-bleeke licht tranen glinsteren. . . .

„'k 'Ad nog ge'oopt, dat we 'n mooie teelt zoue make van 't jaar, maar we zelle nog geen twee 'onderd besomme van de 'eele zeumer,” begon nu de ander. „Ik zel 't van de winter ies bai de groote vaart gaan probeere. As me dat bevalt, dan zie je me nooit meer op een logger!” Bram gaf er geen antwoord op.

Janus ging naar omlaag. Vóór zijn kooi zat schipper Jan, 't hoofd gesteund op de beide armen. Hij had zoeven den man van de wacht den koers gegeven en nu Janus de lichten boven bracht, zat ie weer te denken aan wat hem als een benauwde droom leek voorbijgegaan! Wat was 't weer nu al opgeknappt, de barometer rees gestadig, 't ging vóór den wind naar huis. . . .

Kwam Gerrit daar 't trapje af? Hij schrok op van Janus' voetgestommel. . . . Dat Gerrit voor altijd weg was, hij kon het zich maar niet indenken. . . .

„Schipper, ik ga nar kooi, want ik 'eb strakkies de wacht. . . . as ik jou was, ging ik ook maar.”

„Nee Janus.” Toonloos en afwezig klonk z'n antwoord. „Ik wil Gerrit's boeltje maar ies gaan inpakke, misschien benne we morgenavond al vóór de Waterweg!”

Nog geruimen tijd hoorde Janus den schipper scharrelen in de laden van 't tafeltje en in de kist, die, langs den kajuitswand aangebracht, ook als bank dienst deed. 't Was hem vreemd in z'n nieuwe omgeving, moe was-t-ie, doodmoe, dat voelde-n-ie, nu ie goed en wel rustig in de kooi lag. Een stekerige pijn gloeide hem door z'n heele lichaam. In z'n hoofd bonsde 't of ie koorts had. 't Was een verkwikking te mogen liggen. En op eens schrok ie van de gedachte: hier lag Gerrit gistere nacht ook. . . . En nou? O, nà al 't gevaar, dat ie zoo van nabij hem had zien aandreigen, waartegen ie, sterk in z'n God, geworsteld had, overstroomde een gevoel van dankbaarheid

als 'n zoete weelde z'n ziel; hij voelde er zich zoo klein onder worden.

„(H)eere, waarom 'ai en ik niet? Waarom ik gespaard, ik hier leggend op zain plek en 'ai....”? Tranen drupten mild over z'n gezicht. En z'n gedachten dwaalden den zomer door, die gansche teelt!

„Wat 'ad Gerrit, de eerste rais, toen de visscherai zoo slecht ging, niet vreemd tegenover 'em gedaan.... Later had ie 't begrepen.... Dat was zoo Gerrit's natuur.... As 't tegenliep mokte-n-ie, kon geen mensch 't 'm naar de zin make.... Maar anders — naar 't maatschappelijke een best mensch. Op geestelijk gebied liet ie nooit een woordje oit. Mocht ie in de benauwd'aid den 'eere maar 'ebbe angeroepe.... De moordenaar an 't krois kwam toch ook ter' elfder ure tot bekeering.”

Janus kon nog maar even geslape 'ebbe, toen ie, nog loom en suf, den wachtman hoorde roepen.... 't Was zijn tijd weer. Opstaande en z'n oliegoed aantrekkend, voelde hij eerst, hoe moe hij was. Als een uitgeputte zieke heesch hij zich langzaam 't kajuittrapje op.

Scheveningen moest het wezen, daar recht voor hen uit aan bakboordzij, had op 'n morgen de schipper gezegd en als blije kinderen, wien na dagen van veel verdriet een feestdag wacht, wezen de jongens bij de kajuitskap staand in druk gepraat en uitleggend gebaar elkaar naar nevelblauwe verte, waar, hoog boven de wazige kustlijn uit, vage contouren van gebouwencomplexen doezelden tegen de lucht.

„Ik 'eb d'r een oome wone, die vaart op een bommetje; iedere winter ga ik mit m'n moeder d'r 'n daagje na toe,” zei Kees en z'n oogen glunderden vroolijk in prettig herinneren en nog prettiger vooruitzicht van zoo'n uitstapje.

Het najaarszonnetje, eindelijk van onder grijsbestopte lucht uitgekropen, glom als een plaat oud-goud boven de nu wit-blonde duinenwemeling, die de jongens volgden tot waar ze wegwaasden, ver, heel vèr.... De branding kleurde als 'n bewegende, blanke schuimrand tegen het licht-geluwen strand. Een fiksche westenwind stond in de buikig-ronde, wit blinkende zeilepracht van Vl. 112, die kopnikkend

voortschoot over 't zacht-groen glanzend zeeoppervlak, 'lijk een gewonde vogel op breede vleugels nestwaarts wiekend.

„Schipper, hoe laat kenne we nou in Vlaringe weze?” vroeg Kees aan schipper Jan, die, al verkleed voor de thuishkomst, in donkerblauwe trui boven zwart-lakensche pantalon, 'n deukhoed oubollig-scheef op 't hoofd, uit de kajuit kwam.

„Jai verlang't zeker naar je moedertje, hé? Nou, as-t-er niks in den weg komt, zel je van middag nog wel boi d'r kenne ete, 'oor!”

De jongens lachten, terwijl Kees verlegen kleurde en tuurde naar Scheveningen, dat al meer deinsde in goud-blauwe nevels. Schipper Jan, opgemonterd door 't mooie weer, had even den grappig-geestigen glimp van altijd in z'n oogen; 't gaf Klaas vrijmoedigheid den reep-schieter in luidruchtigen lach den gek aan te steken, dapper door den jongste geholpen.

Plots werd hun aandacht afgeleid. Een jonge matroos klom in 't want. Allen tuurden hem na. Van den grooten mast bracht ie den wimpel omlaag, die ter helfte was stukgestormd. Toen klom hij in den bezaanmast om ook daar 't armelijk restje van 'n roode vaan weg te nemen.

„Vader, waar is dat nou voor?” vroeg Klaas op een fluisterton, als vermoedde hij, dat het wat ernstigs moest beteekenen.

„Wel, jô, dat is zoo de gewoonte, as ie een man misse moet, as-t-er één weg is. Dan kan iedereen dat zien, ook de torenkaiker. Die 'angt dan geen bal op de toren en de vrouwe blaive thois, as we binnenkomme. Dan kenne ze Gerrit z'n vrouw waarschouwe. . . begraip ie?”

Janus nam de wimpelslierten over van den matroos, den klimmer, om ze in de kajuit op te bergen, nagekeken door de jongens en de matrozen. . . . Over allen lag weer opeens als 'n stille droefenis de herinnering aan den Zondagnacht. . . . Klaas kon er wel om huilen, want Gerrit was toch wel 'n goeie man geweest, die hem dikwijls 'n „aardig'aidje” toestopte, as-t-ie bij hem „achterin” kwam. En bang, dat Kees zien zou, hoe bedroefd ie was, liep ie naar voren, naar den gapenden steven, waar je tusschen de overgebleven stompen door 't water zag verglijden in breede rimpeling, vol schuimlillende bobbel.

Schipper Jan tuurde achter z'n „tweeoog” naar den verren einder,

waar tegen den violetten hemel 'n teer kringelen van rook nevelde. . .
Zou 't een sleepboot wezen? Nooit had ie zoo naar 't eind van een
reis verlangd als nu. . . .

„Jongens, 't is „de Zeeland”, 'k zie 't an de breede romp mit rader-
kasten. 'Ai 'ait ons 'al in de gate; 'ai komt recht op ons of. Nou
kenne we om 'n uur of vier voor de 'ave weze!”

De Nieuwe Waterweg wikkelde z'n pieren, als zwarte striemen
op groene zee zich rekkend, los uit het nevelige Zuiden, waar de
zon zat aan diepazuren hemelkoepel, goud sproeiend over 't wijde
water, wevend etherisch-fijne goudgazen sluiers door de herfstlucht
als late, onverwachte vreugden. . . .